

ОБҐРУНТУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ПОТРЕБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В ОФІЦЕРСЬКОМУ СКЛАДІ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ ВІДПОВІДНО ДО РЕАЛЬНИХ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті проаналізовано механізм визначення потреб у підготовці осіб офіцерського складу Збройних Сил України. Розкрито особливості порядку формування державного замовлення оперативного-тактичного та тактичного рівнів військової освіти за окремими спеціальностями та спеціалізаціями. Наведено розрахунки потреб в офіцерському складі для Збройних Сил України на середньострокову перспективу та досліджено проблему визначення потреб Збройних Сил України в офіцерських кадрах з вищою освітою до 2023 року.

Визначено залежність розвитку Збройних Сил України від військово-політичної обстановки та реальних і потенційних загроз у сфері національної оборони через призму чисельності посад осіб офіцерського складу у ЗСУ на середньострокову перспективу. Проаналізовано існуючий досвід з питань організації визначення потреби у офіцерському складі та надано практичні рекомендації щодо вдосконалення методичного апарату розрахунку потреби у офіцерському складі в умовах уніфікації організаційно-штатної структури ЗСУ. Доведено актуальність розрахунку потреб у підготовці військових фахівців за кожною військово-обліковою спеціалізацією та обґрунтованість процедури прогнозу кількості підготовлених фахівців на рік випуску.

Наведено залежність збільшення штатної чисельності особового складу від показників державного замовлення на підготовку військових фахівців. Досліджено особливості підготовки осіб офіцерського складу тактичного рівня військової освіти під час особливого періоду. З'ясовано проблему комплектування первинних офіцерських посад через аналіз кількісних показників державного замовлення на підготовку військових фахівців з 2003 по 2013 роки.

Проведене дослідження свідчить про важливість та актуальність підходу до процесу розрахунку потреби у офіцерському складі на середньострокову перспективу в умовах реальних та потенційних загроз у сфері національної безпеки України. Стаття сформулила наукову основу для подальшого аналізу та керуваності процесом визначення потреб у підготовці військових фахівців відповідно до розвитку Збройних Сил України.

Ключові слова: служба персоналу, офіцерський склад, підготовка офіцерів, державне замовлення, середньострокова перспектива, списочна чисельність, перспективна штатна чисельність, розрахунок та визначення потреби у підготовці військових фахівців Збройних Сил України.

Вступ та постановка проблеми. Тільки висококваліфіковані та мотивовані військовослужбовці можуть перетворити виділені фінансові та інші оборонні ресурси, у тому числі системи озброєнь у військові спроможності, що необхідні для підтримання на належному рівні безпеки держави. Звісно, військові результати залежать від якісного та ефективного управління персоналом збройних сил, насамперед у даному контексті термін "управління персоналом" означає регулювання його кількості та структури за різними показниками. Це означає уміння правильно підбирати персонал для виконання тієї чи іншої конкретної роботи у конкретний час та знаходити необхідні стимули, щоб персонал виконував свою роботу ефективно, відповідально і максимально компетентно.

Аналізуючи сучасну військово-політичну обстановку навколо країни та світі на сучасному етапі розвитку, зокрема постійного реформування, однією із визначальних проблем щодо науково обґрунтованого механізму є визначення реальної кількості офіцерів на середньострокову перспективу щодо комплектування ЗСУ, державне замовлення яких

розраховано наперед.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень, публікацій та нормативно-правових актів наприклад [1-6] дозволяє зробити висновок, що питання визначення потреб для державного замовлення на підготовку офіцерів для ЗСУ недостатньо вивчено та потребує більшої уваги.

Виходячи з цього питання обґрунтованого визначення державного замовлення на підготовку офіцерів для ЗСУ потребує якісного середньострокового прогнозу. Тому, **метою статті** є вивчення існуючого досвіду з питань організації щодо визначення потреби у офіцерському складі на середньострокову перспективу відповідно до реальних та потенційних загроз у сфері національної оборони у зв'язку із постійною загрозою з боку Російської Федерації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Захист суверенітету і територіальної цілісності України слід визнати тими задачами, що ставить держава перед ЗСУ. Для їх забезпечення держава визначає відповідні функції і завдання, структуру і чисельність ЗСУ та виділяє необхідні ресурси, у тому числі кадрів, які, у кінцевому рахунку, трансформуються в кадровий потенціал, необхідний для реалізації цих функцій і завдань.

Отже, щоб задовольнити потребу у захисті суверенітету і територіальної цілісності держава повинна:

надати ЗСУ необхідні ресурси (забезпечити кадрами);

створити умови для цілеспрямованого використання людських ресурсів.

Досвід проведення антитерористичної операції та аналіз використання військовозобов'язаних, на той час як основного джерела комплектування військ (сил), виявили ряд недоліків, що негативно впливали на рівень боєздатності ЗСУ, а саме:

низький рівень підготовленості військовозобов'язаних, що потребував обов'язкового проходження ними фахової та бойової підготовки;

додаткові витрати з бюджету (*проходження підготовки, виплата грошового забезпечення за попереднім місцем роботи (служби), виплата пенсій, витрати на забезпечення соціальних пільг та ін.*);

низький рівень морально-психологічного стану військово-зобов'язаних;

негативне та байдуже ставлення окремих військовозобов'язаних до військової служби.

Аналіз існуючої системи комплектування свідчить про те, що суб'єкти комплектування внаслідок впливу як об'єктивних, так і суб'єктивних причин невзможі прийняти обґрунтовані рішення у сфері забезпечення ЗСУ особовим складом та організувати їх реалізацію. Значною мірою це відноситься до визначення потреби ЗСУ у особовому складі відповідно до завдань ЗСУ та ресурсних можливостей держави, а також приведення чисельності і структури особового складу ЗСУ у відповідність до цієї потреби.

Тому обґрунтування чисельності ЗСУ на основі аналізу можливостей держави щодо забезпечення ЗСУ людськими ресурсами є актуальним питанням.

Обґрунтування чисельності особового складу ЗСУ на середньострокову перспективу з визначенням шляхів їх комплектування підготовленим персоналом є актуальним питанням та потребує врахування багатьох чинників, в першу чергу, прогнозованих викликів та загроз військовій безпеці України.

Так на сьогодні з метою підтримання належного рівня укомплектованості осіб офіцерського складу задіяні усі шляхи комплектування, а саме за рахунок:

випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, як основного джерела;

прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом;

призову офіцерів запасу на військову службу за призовом;

військовослужбовців сержантського складу, які мають вищу освіту та пройшли відповідну підготовку;

атестування сержантського складу з вищою освітою без підготовки з подальшим призначенням на посади офіцерського складу;

атестування та прийняття на військову службу за контрактом громадян України з повною цивільною вищою освітою на посади за дефіцитними військово-обліковими спеціальностями; заміна посад молодшого офіцерського складу на посади сержантського складу.

Постійне корегування штатної чисельності та втрати особового складу під час проведення ООС (АТО) потребує гнучкого планування підготовки з метою доукомплектування військ (сил) військово навченим ресурсом.

Результати комплектування військових частин (підрозділів) в особливий період свідчать, що визначення потреб в особовому складі на середньострокову перспективу, а саме обґрунтоване проведення розрахунків потреби у підготовці військових фахівців є важливою складовою кадрового забезпечення ЗСУ. Що дозволяє якісно та гарантовано укомплектувати посади офіцерського складу підготовленим персоналом.

Розрахунок потреби здійснюється відповідно до вимог Інструкції про порядок розрахунку потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою для ЗСУ, затвердженою наказом Міністра оборони України [7].

Потреби у підготовці військових фахівців офіцерського складу з вищою освітою визначаються за кожною спеціальністю та спеціалізацією підготовки, освітньо-кваліфікаційним рівнем освіти, окремо для кожного рівня військової освіти.

Розрахунок потреби у офіцерському складі на відповідний період часу формується шляхом визначення кількості офіцерських посад відповідно до штатної чисельності мінус кількості офіцерів, що підлягають звільненню. При цьому до даного розрахунку можливо введення різноманітних коефіцієнтів (наприклад прогнозу чисельності ЗСУ) щодо уточнення прогнозу на підготовку військових фахівців ЗСУ для визначеного державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою.

В Україні визначено, як здійснюється формування і розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів [1].

Порядок формування державного замовлення передбачає механізм складання середньострокового прогнозу, який затверджується Кабінетом Міністрів України [2].

Державне замовлення формується Мінекономрозвитку за поданням Міністерства освіти і науки України та інших державних замовників, у тому числі Міністерства оборони України (далі – Міноборони), з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці (далі – середньостроковий прогноз), а також обсягів видатків державного бюджету на зазначені цілі.

Середньостроковий прогноз складається Мінекономрозвитку на підставі даних, наданих Держстатом, з урахуванням пропозицій інших центральних органів виконавчої влади, у тому числі Міноборони. Потреба на підготовку військових фахівців безпосередньо пов'язана із прогнозованою чисельністю військовослужбовців ЗСУ, зокрема із прогнозованою чисельністю посад офіцерського складу ЗСУ. Також для прогнозу чисельності посад офіцерського складу ЗСУ вираховуються тенденції щодо змін чисельності ЗСУ.

Аналіз чисельності ЗСУ на протязі з 1997 року, чисельність ЗСУ [3] постійно зменшувалась і лише з початком введення особливого періоду у 2014 році чисельність ЗСУ було збільшено і на сьогоднішній час вона становить 250 000 осіб, із них військовослужбовців – 204 000 осіб. У період з 2006 по 2010 роки державне замовлення на підготовку військових фахівців за роками коригувалось у бік зменшення та визначалось на основі офіцерського складу відповідно до моделі ЗСУ зразка 2011 року [4].

Так, типове щорічне державне замовлення для підготовки офіцерського складу у цей період становило:

- тактичний рівень – приблизно 950 осіб;
- оперативно-тактичний рівень (очно) – 100 осіб;
- оперативно-тактичний рівень (заочно) – 200 осіб;
- оперативно-стратегічний рівень (очно) – 15 осіб;
- оперативно-стратегічний рівень (заочно) – 30 осіб.

Крім підготовки військових фахівців для ЗСУ, у системі військової освіти здійснюється підготовка офіцерів для військових формувань та інших центральних органів виконавчої влади України (Державної прикордонної служби України, Міністерства з надзвичайних ситуацій, Міністерства внутрішніх справ, Державної спеціальної служби транспорту, Національного космічного агентства України, Служби зовнішньої розвідки). Протягом 2003–2007 років щорічне замовлення на підготовку фахівців тактичного рівня для цих організацій становило 200–300 осіб, оперативного-тактичного рівня – 80–100 осіб, оперативно-стратегічного рівня – 1–3 особи.

У 2010 році Міноборони розроблено та впроваджено порядок формування та супроводження замовлення на підготовку військових фахівців з вищою освітою для ЗСУ [8], який за потребами часу був скорегований після початку особливого періоду [9].

Існуюча у ЗСУ методика визначення потреби у підготовці офіцерських кадрів визначає проведення розрахунків за кожною спеціальністю та спеціалізацією підготовки, освітньо-кваліфікаційним рівнем освіти, окремо для кожного рівня військової освіти за розрахунками замовників (відповідних командувачів видів та начальників родів військ), які уточнюються Генеральним штабом ЗСУ (далі – ГШ ЗСУ) (Рис. 1).

Перелік спеціалізацій, за якими визначаються потреби на підготовку військових фахівців з вищою освітою та військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу, що відповідають спеціальностям та спеціалізаціям підготовки військових фахівців, визначає ГШ ЗСУ [6, 7, 10].

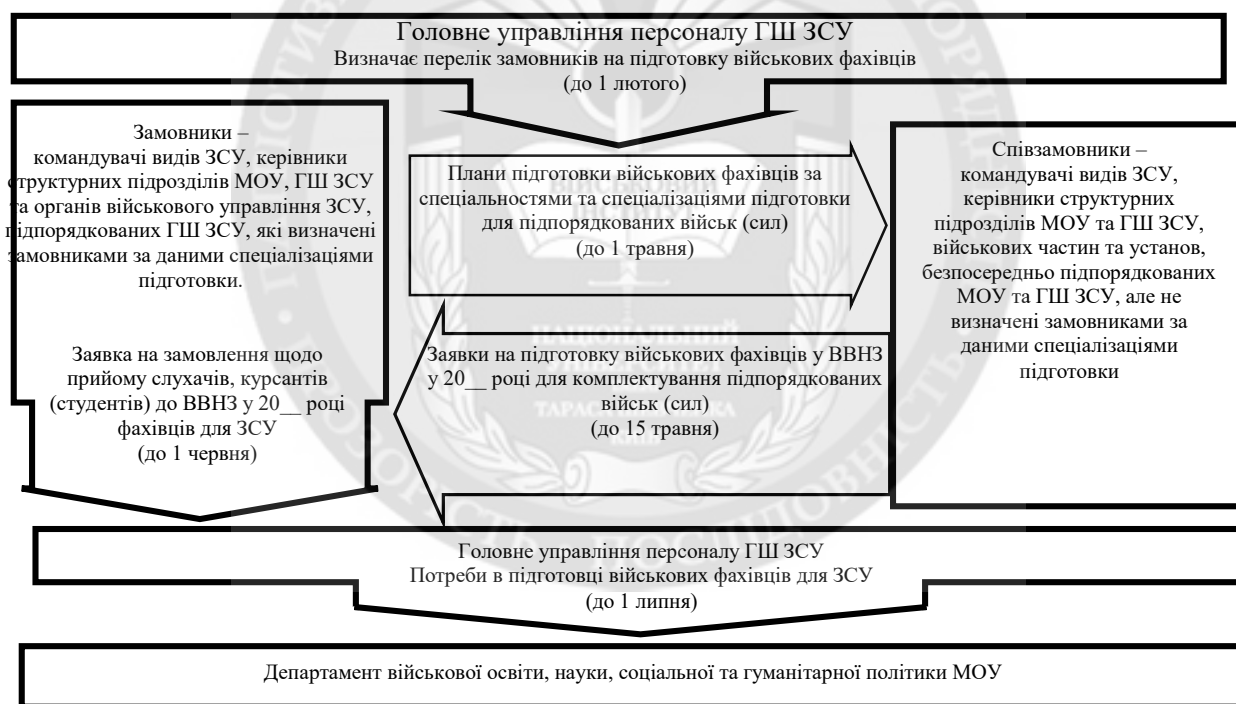

Рисунок 1 – Порядок роботи щодо визначення потреб у підготовці військових фахівців для ЗСУ

Для проведення розрахунку потреби на підготовку військових фахівців окремої спеціальності для ЗСУ визначаємо військово-облікові спеціальності осіб офіцерського складу, що відповідають спеціальностям та спеціалізаціям підготовки даних військових фахівців (табл. 1) [11].

Таблиця 1

Військово-облікова спеціальність XXXXXX, та відповідність її спеціальностям і спеціалізаціям підготовки військових фахівців

Номер (код) ВОС	Код та найменування спеціальності підготовки	Найменування спеціалізації підготовки
Підготовка військових фахівців тактичного рівня		
XXXXX Управління діями	УУУ...	РРР...
Підготовка військових фахівців оперативно-тактичного рівня		
XXXXX Управління діями ...	УУУ....	РРР....

У відповідності до порядку, затвердженого наказом Міноборони [7] потреба у підготовці військових фахівців – це визначена кількість прийому на навчання слухачів, курсантів (студентів) у ВВНЗ, необхідних для забезпечення потреб ЗСУ у комплектуванні вакантних посад на рік їх випуску.

Вихідними даними для проведення розрахунків є:

- перелік спеціалізацій та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка військових фахівців, необхідних для комплектування підпорядкованих військ (сил) (табл. 1);

- штатна чисельність посад особового складу за ВОС за останні три роки, а саме: за ВОС XXXXX за рівнями освіти ОТР – 2, ТР – 3 у 2016-2018 роках;

- списочна чисельність посад особового складу за ВОС XXXXX за останні три роки, а саме за 2016-2018 роки;

- обсяги підготовки військових фахівців з вищою освітою у ВВНЗ за спеціалізаціями підготовки, а саме: за спеціальностями та спеціалізацією підготовки "УУУ...." та "РРР..." (ОТР);

- кількість слухачів, курсантів (студентів) (відповідного рівня військової освіти), прийому року складання заявки, які будуть навчатись у ВВНЗ, за спеціальностями та спеціалізаціями для підпорядкованих військ (сил);

- перспективна штатна чисельність особового складу у підпорядкованих військах (силах) за ВОС XXXXX на рік випуску 2021 року для ОТР, 2023 року для ТР.

Розрахунок проводиться окремо для кожної спеціалізації підготовки, відповідного рівня військової освіти (оперативно-стратегічний, оперативно-тактичний та тактичний) на наступні три бюджетних періоди (окремо на кожен із них) та для розрахунку на середньострокову перспективу на термін до п'яти років .

Для проведення розрахунків потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою, необхідних для комплектування підпорядкованих військ (сил) військовослужбовцями з вищою освітою, створюється таблиця розрахунків за формою, наведеною нижче (табл. 2).

Розрахунок потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою

Спеціалізація підготовки	Номери ВОС, які відповідають спеціалізації підготовки	Штатна чисельність посад станом на 1.01 року складання заяви	Списочна чисельність особового складу станом на 1.01 року складання заяви	Загальна чисельність слухачів та курсантів (студентів), які навчаються у ВНЗ	Прийом слухачів та курсантів (студентів), що планується, у рік складання заяви	Показник відтоку особового складу (коefficient ротації)	Прогнозована штатна чисельність посад за рік до випуску	Прогнозована спискова чисельність особового складу за рік до випуску	Прогнозований відтік особового складу на рік випуску	Прогнозована штатна чисельність посад на рік випуску	Прогнозована спискова чисельність особового складу на рік випуску	Некомплект військових фахівців на рік випуску	Чисельність замовлення, що пропонується на денну форму навчання	Чисельність замовлення, що пропонується на заочну форму навчання
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
УУУ	XXXXX	560	350	0		0,07	400			350				

Проведено відповідні розрахунки на прикладі ВОС XXXXX за спеціальностями та спеціалізаціями підготовки: "УУУ...".

1. Визначається штатна чисельність посад військовослужбовців за спеціалізацією підготовки ($\Pi_{шт}^{спец}$) станом на 1 січня року обрахування потреб.

Штатна чисельність посад військовослужбовців за спеціалізацією підготовки обраховується як сума кількості штатних посад військовослужбовців за відповідними ВОС ($\Pi_{шт}^{ВОС}$)

$$\Pi_{шт}^{спец} = \Pi_{шт}^{ВОС1} + \Pi_{шт}^{ВОС2} + \dots + \Pi_{шт}^{ВОС\infty}.$$

Дані щодо кількості штатних посад військовослужбовців за ВОС беруться з табельних донесень з обліку особового складу ЗСУ, відпрацьованих станом на 1 січня року обрахування потреб.

Під час обрахування кількості штатних посад осіб офіцерського складу тактичного рівня підготовки враховуються лише посади за штатно-посадовими категоріями молодшого офіцерського складу.

Для прикладу за зразок візьмемо дані станом на 01.01.2019 року: для ВОС XXXXXX тактичного рівня освіти – 560 посад.

Результат розрахунку вноситься до графи 3 табл. 2.

2. Визначається списочна чисельність військовослужбовців за спеціалізацією підготовки ($\Pi_{сн}^{спец}$) станом на 1 січня року обрахування потреб.

Списочна чисельність військовослужбовців за спеціалізацією підготовки розраховується як сума списочної чисельності військовослужбовців за відповідними ВОС ($\Pi_{сн}^{ВОС}$):

$$\Pi_{сн}^{спец} = \Pi_{сн}^{ВОС1} + \Pi_{сн}^{ВОС2} + \dots + \Pi_{сн}^{ВОС\infty}.$$

Дані щодо списочної чисельності військовослужбовців за ВОС беруться з табельних донесень з обліку особового складу ЗСУ, відпрацьованих станом на 1 січня року обрахування потреб.

Під час обрахування списочної чисельності осіб офіцерського складу тактичного рівня підготовки враховуються лише посади за штатно-посадовими категоріями "лейтенант", "старший лейтенант", "капітан (капітан-лейтенант)".

Результат розрахунку вноситься до графи 4 табл. 2.

Для прикладу за зразок візьмемо дані станом на 01.01.2018 року: для ВОС XXXXX тактичного рівня освіти – 350 посад.

3. У графу 5 табл. 2 вносяться дані щодо кількості слухачів, курсантів (студентів), які

навчаються у ВВНЗ для підпорядкованих військ (сил) ($P_{навч}^{спец}$) за спеціалізацією підготовки та відповідним рівнем військової освіти, дані беруться з донесень (форма 5.8) Табелю термінових донесень, які надходять від Замовників.

У графу 6 табл. 2 вносяться дані щодо кількості слухачів, курсантів (студентів), які плануються для прийому на навчання у ВВНЗ для підпорядкованих військ (сил) ($P_{пост.навч}^{спец}$) за спеціалізацією підготовки з відповідним рівнем військової освіти у рік складання заявки. Дані беруться з щорічних наказів про організацію прийому слухачів, курсантів та студентів на навчання до ВВНЗ.

4. Визначається показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки.

Даний показник обраховується на підставі аналізу (моніторингу) змін списочної чисельності особового складу за останні три роки за спеціалізацією підготовки (без урахування прибуття випускників ВВНЗ та відтоку військовослужбовців у зв'язку зі зменшенням штатної чисельності посад) і включає в себе відсоток відтоку та прибуття військовослужбовців протягом року ($K_{зм.сп.}^{спец}$):

- звільнення військовослужбовців за планом;
- звільнення військовослужбовців поза планом;
- вибуття (прибуття) військовослужбовців до інших військових частин (установ);
- можливі безповоротні втрати військовослужбовців;
- вибуття військовослужбовців на навчання;
- переміщення військовослужбовців на інші посади з ВОС, що не відповідають спеціалізації підготовки.

Показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки протягом останнього року (n – рік обрахування потреб) розраховується за формулою:

$$K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-1} = \frac{P_{сп}^{спец}{}_{n-1} - P_{сп}^{спец}{}_{n} + P_{вип}^{спец}{}_{n-1}}{P_{сп}^{спец}{}_{n-1}},$$

де $K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-1}$ – показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки за останній рік;

$P_{сп}^{спец}{}_{n}$ – списочна чисельність військовослужбовців за спеціальністю підготовки станом на 1 січня року обрахування потреб;

$P_{сп}^{спец}{}_{n-1}$ – списочна чисельність військовослужбовців за спеціальністю підготовки станом на 1 січня попереднього року;

$P_{вип}^{спец}{}_{n-1}$ – кількість випускників ВВНЗ за спеціалізацією підготовки за попередній рік.

Порядок розрахунку списочної чисельності військовослужбовців за спеціалізацією підготовки ($P_{сп}^{спец}{}_{n-1}$) станом на 1 січня попереднього року обрахування потреб, аналогічний розрахунку списочної чисельності військовослужбовців на рік обрахування потреб.

Але розрахунок за цією формулою можливо проводити лише в тому разі, якщо протягом року не було зменшення штатної чисельності військовослужбовців за спеціалізацією підготовки.

Якщо протягом року проходили організаційні заходи і штатна чисельність військовослужбовців за спеціалізацією підготовки станом на 1 січня попереднього року перевищує штатну чисельність військовослужбовців станом на 1 січня року обрахування потреб ($P_{шт}^{спец}{}_{n-1} > P_{шт}^{спец}{}_{n}$), то показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки розраховується за формулою:

$$K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-1} = \frac{P_{сп}^{спец}{}_{n-1} - P_{сп}^{спец}{}_{n} + P_{вип}^{спец}{}_{n-1} - (P_{сп}^{спец}{}_{n-1} - P_{шт}^{спец}{}_{n-1}) \times \frac{P_{сп}^{спец}{}_{n-1}}{P_{шт}^{спец}{}_{n-1}}}{P_{сп}^{спец}{}_{n-1}}.$$

Якщо отриманий показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки має негативне значення ($K_{зм.сп.}^{спец} < 0$), то цей показник треба прирівнювати до нуля ($K_{зм.сп.}^{спец} = 0$).

Аналогічним чином обраховується показник відтоку військовослужбовців протягом двох попередніх років, за:

(n-2) та (n-3) роки ($K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-2}$ та $K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-3}$).

Показник відтоку військовослужбовців (коефіцієнт зміни списочної чисельності) за спеціалізацією підготовки обраховується як середньоарифметичне значення показників відтоку військовослужбовців за три останні роки:

$$K_{зм.сп.}^{спец} = \frac{K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-1} + K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-2} + K_{зм.сп.}^{спец}{}_{n-3}}{3}.$$

Цей показник, як правило, знаходиться в межах від 3 до 8% і обраховується окремо для кожної спеціалізації підготовки та рівнем військової освіти.

У даному прикладі він дорівнює 7%, або 0,07. Результат розрахунку вноситься до графі 7 табл. 2.

5. Визначається перспективна штатна чисельність військовослужбовців за спеціалізацією підготовки ($П_{шт.}^{спец}$) на рік випуску слухачів (курсантів) ($П_{шт. (невун.)}^{спец}$) та за 1 рік до їх випуску ($П_{шт. (невун.-1)}^{спец}$). Штатна чисельність військовослужбовців за спеціалізацією підготовки обраховується як сума кількості штатних посад військовослужбовців за ВОС ($П_{шт.}^{ВОС}$) з відповідним рівнем військової освіти, які відносяться до спеціалізації підготовки.

Ці величини обраховуються як сума кількості перспективних штатних посад військовослужбовців за ВОС, що відносяться до спеціалізації підготовки. Під час визначення перспективної штатної чисельності за ВОС враховуються організаційні заходи та зміни штатів, які плануються у підпорядкованих військових частинах (установах) протягом періоду навчання слухачів, курсантів (студентів).

$$П_{шт. (невун.-1)}^{спец} = П_{шт. (невун.-1)}^{ВОС1} + П_{шт. (невун.-1)}^{ВОС2} + \dots + П_{шт. (невун.-1)}^{ВОС\infty};$$

$$П_{шт. (невун.)}^{спец} = П_{шт. (невун.)}^{ВОС1} + П_{шт. (невун.)}^{ВОС2} + \dots + П_{шт. (невун.)}^{ВОС\infty}.$$

Отримане значення перспективної штатної чисельності військовослужбовців за спеціалізацією підготовки за рік до випуску слухачів (курсантів) ($П_{шт. (невун.-1)}^{спец}$) вноситься до графі 8 табл. 2.

Отримане значення перспективної штатної чисельності особового складу за даною спеціалізацією підготовки фахівців, на рік випуску слухачів (курсантів) ($П_{шт. (невун.)}^{спец}$) вноситься до графі 11 табл. 2.

Для ВОС ХХХХХ тактичного рівня освіти становить 350 посад на середньострокову перспективу.

Розрахунок прогнозованої укомплектованості посад офіцерського складу та списочної чисельності молодшого офіцерського складу на рік випуску слухачів (курсантів) щодо визначення середньострокової перспективи у офіцерському складі.

На розрахунки потреби у підготовці військових фахівців впливає існуюча укомплектованість посад офіцерського складу та прогнозована укомплектованість посад на рік випуску слухачів (курсантів), тобто через 4-5 років.

Результати розрахунків прогнозованої списочної чисельності у 2018-2023 роках з урахуванням для цієї ВОС середнього, щорічного коефіцієнта зміни списочної чисельності (0,07) та можливості щодо доукомплектування посад молодшого офіцерського складу за різними сценаріями наведені на рис. 2.

Сценарій № 1:

1. Доукомплектування посад молодшого офіцерського складу тактичного рівня фахівцями інших ВОС (на яких за даними ВОС на даний час відсутня).

2. Призначення на офіцерські посади з одночасним присвоєнням первинного військового

звання офіцерського складу “молодший лейтенант” осіб сержантського і старшинського складу, які мають ступінь вищої освіти не нижче бакалавра [12,13] та пройшли курси військової підготовки при ВВНЗ та ВВП ЗВО (наприклад, 20 сержантів).

3. Прийняття на військову службу за контрактом громадян, які пройшли військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу (наприклад, по 10 осіб у 2018–2023 роках).

Сценарій № 2: Збереження джерел за сценарієм № 1 та, починаючи з 2022 року, додатково доукомплектування посад молодшого офіцерського складу випускниками ВВНЗ та ВВП ЗВО тактичного рівня.

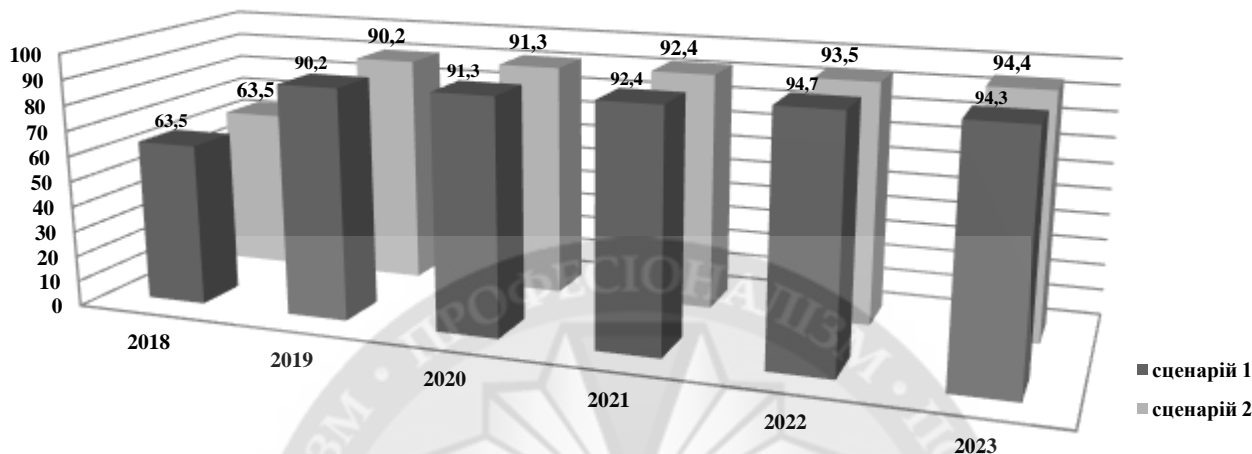

Рисунок 2 – Результати розрахунків прогнозованої списочної чисельності у 2018–2023 роках з урахуванням середнього для цієї ВОС щорічного коефіцієнта зміни списочної чисельності (0,07) та можливості щодо доукомплектування посад молодшого офіцерського складу за різними сценаріями

Визначення орієнтовних показників потреби на підготовку військових фахівців тактичного рівня

Для визначення загальних орієнтовних показників потреби на підготовку військових фахівців тактичного рівня пропонується:

- прийняти штатну чисельність офіцерів усіх рівнів освіти за ВОС ХХХХХ у 2019–2023 роках – 1040 посад, виходячи з орієнтовних показників перспективної чисельності офіцерського складу ЗСУ;

- розрахувати наступні показники:

- коефіцієнт оновлення чисельності усього офіцерського складу до 2023 року як 0,04 на кожний рік (100% оновлення чисельності офіцерів за 25 років);

- коефіцієнт оновлення чисельності молодшого офіцерського складу на 2019 рік як відношення 0,04 до розрахованого середнього показника співвідношення молодшого офіцерського складу до штатної чисельності офіцерів (близько 62%) – 0,065;

- коефіцієнт оновлення чисельності молодшого офіцерського складу з 2019 по 2023 роки, як 0,07 на кожний рік (відношення 0,04 до розрахованого середнього показника співвідношення молодшого офіцерського складу до штатної чисельності офіцерів (близько 57%);

- прогнозовану списочну чисельність та укомплектованість молодших офіцерів за ВОС ХХХХХ до 2023 року (з урахуванням притоку (випуск ВВНЗ 2019 – 2023 років, призначення 20 сержантів на посади офіцерів, у 2018 році 306 випускників кафедр ВВНЗ у 2018 році та 235 – у 2019 році) та відтоку (звільнення, призначення на вищі посади).

Прогнозована орієнтовна потреба на підготовку військових фахівців тактичного рівня визначатиметься за трьома варіантами:

Варіант № 1 – множення прогнозованої штатної чисельності офіцерів за кожен рік на коефіцієнт оновлення (0,04).

Варіант № 2 – множення прогнозованої штатної чисельності молодших офіцерів за 2018 рік – на коефіцієнт оновлення 0,065 та за 2019-2023 роки – на коефіцієнт оновлення 0,07.

Варіант № 3 – четверта частина некомплекту молодших офіцерів на відповідний рік через 4 роки (наприклад: потреба на підготовку у 2019 році для 2022 року).

За результатами розрахунків орієнтовна потреба на підготовку військових фахівців тактичного рівня становитиме:

за варіантом № 1 – у 2018 році – 1825 осіб, у 2019–2023 роках – 1925 осіб;

за варіантом № 2 – у 2018 році – 1825 осіб, у 2019–2023 роках – 1809 осіб;

за варіантом № 3 – у 2018 році – 1925 особи, у 2019–2023 роках та від 2109 осіб до 1587 осіб.

Розрахована орієнтовна потреба на підготовку військових фахівців тактичного рівня у 2019–2023 роках наближена до орієнтовної потреби на підготовку військових фахівців тактичного рівня, розрахованої у Генеральному штабі ЗСУ.

Висновки й перспективи подальших досліджень

Отже, з вищезазначеного можна зробити такі висновки:

1. Залишається актуальною проблема вдосконалення методичного апарату щодо розрахунку потреби у офіцерському складі на середньострокову перспективу в умовах постійного реформування ЗСУ та змін їх чисельності, коли державне замовлення розраховане наперед на 3 роки [6,7], що не дозволяє адекватно реагувати на загрози та зміни військово-політичної ситуації в країні та світі. При цьому найбільш проблемним є скорочення посад офіцерського складу.

2. Найбільше впливає на результат розрахунку потреб перспективна штатна чисельність особового складу за ВОС. При значному зростанні перспективної штатної чисельності збільшується відповідно потреба у військових фахівцях.

Наразі існує проблема комплектування первинних посад офіцерського складу, яке повинно бути на рік випуску, до 100% потреби, але через зменшення державного замовлення на підготовку військових фахівців з 2003 по 2013 роки, яке визначалось на основі прогнозованої чисельності офіцерського складу відповідно до моделі ЗСУ зразка 2011 року [4], надходження випускників ВВНЗ в останні роки не дозволяє забезпечити повне комплектування частин та підрозділів ЗСУ.

У той же час, у зв'язку зі збільшенням штатної чисельності особового складу в останні роки було збільшено показники державного замовлення на підготовку військових фахівців, особливо тактичного рівня військової освіти, що після закінчення особливого періоду призведе до проблем щодо подальшого їх використання.

Так, у разі зміни воєнно-політичної обстановки та прийняття рішення керівництвом держави щодо збільшення (зменшення) чисельності ЗСУ потреба у військових фахівцях буде корегуватись.

Розглянуте питання є актуальним та потребує подальшого проведення аналізу у цьому напрямку, зокрема потребує детального визначення потреб у підготовці військових фахівців офіцерського складу оперативного-тактичного та тактичного рівнів військової освіти за кожною ВОС, що дозволить спрогнозувати кількість підготовлених офіцерів на рік випуску та уникнути проблем під час розміщення випускників ВВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України від 20.11.2012 № 5499-VI «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 1, ст.6, із змінами).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 № 306 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» (із змінами).

3. Закон України «Про чисельність Збройних Сил України» від 05 березня 2015 року № 235-VIII (Відомості Верховної Ради України, 2015, № 21, ст.136).

4. Біла книга 2010. Збройні Сили України, 2016. 80 с.

5. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 26.03.2016 № 122 «Про затвердження Переліку спеціалізацій, за якими визначаються потреби на підготовку військових фахівців з вищою освітою та Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу, що відповідають спеціальностям та спеціалізаціям підготовки військових фахівців» (із змінами).

6. Наказ Міністерства оборони України від 05.06.2014 № 360 «Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти» (із змінами). Офіційний вісник України. 2018. 02 лютого. 81 с.

7. Наказ Міністерства оборони України від 08.11.2017 № 581 «Про затвердження Інструкції про порядок розрахунку потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України».

8. Наказ Міністерства оборони України від 14.05.2010 № 248 «Про затвердження Інструкції про порядок розрахунку потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України».

9. Наказ Міністерства оборони України від 10.09.2014 № 633 «Про затвердження змін до Інструкції про порядок розрахунку потреб у підготовці військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України».

10. Указ Президента України від 6 квітня 2011 року № 406 «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» (із змінами).

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (із змінами). Офіційний вісник України. 2015. 22 травня. 194 с.

12. Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, ст.2004, із змінами).

13. Закон України від 25.03.1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» (Відомості Верховної Ради України, 1992, № 27, ст.385, із змінами).

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy vid 20.11.2012 № 5499-VI «Pro formuvannja ta rozmishhennja derzhavnogo zamovlennja na pidgotovku fahivciv, naukovyh, naukovo-pedagogichnyh ta robitnychyh kadriv, pidvyshhennja kvalifikacii ta perepidgotovku kadriv» (Vidomosti Verhovnoi' Rady, 2014, № 1, st.6, iz zminamy).

2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.04.2013 № 306 «Pro zatverdzhennja Porjadku formuvannja derzhavnogo zamovlennja na pidgotovku fahivciv, naukovyh, naukovo-pedagogichnyh ta robitnychyh kadriv, pidvyshhennja kvalifikacii ta perepidgotovku kadriv» (iz zminamy).

3. Zakon Ukrainy «Pro chysel'nist' Zbrojnyh Syl Ukrainy» vid 05 bereznja 2015 roku № 235-VIII (Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy, 2015, № 21, st.136).

4. Bila knyga 2010. Zbrojni Syly Ukrainy, 2016. 80 s.

5. Nakaz General'nogo shtabu Zbrojnyh Syl Ukrainy vid 26.03.2016 № 122 «Pro zatverdzhennja Pereliku specializacij, za jakymy vyznachajut'sja potreby na pidgotovku vijs'kovyh fahivciv z vyshhoju osvitoju ta Pereliku vijs'kovo-oblikovyh special'nostej osib officers'kogo skladu, shho vidpovidajut' special'nostjam ta specializacijam pidgotovky vijs'kovyh fahivciv» (iz zminamy).

6. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 05.06.2014 № 360 «Pro zatverdzhennja Instrukcii pro organizaciju ta provedennja vijs'kovo-profesijnoi' orijentacii' molodi ta pryjomu do vyshhyh vijs'kovyh navchal'nyh zakladiv ta vijs'kovyh navchal'nyh pidrozdiliv zakladiv vyshhoi' osvity» (iz zminamy). Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2018. 02 ljutogo. 81 s.

7. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 08.11.2017 № 581 «Pro zatverdzhennja Instrukcii' pro porjadok rozrahunku potreb u pidgotovci vijs'kovyh fahivciv z vyshhoju osvitoju dlja Zbrojnyh Syl Ukrainy».

8. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 14.05.2010 № 248 «Pro zatverdzhennja Instrukcii' pro porjadok rozrahunku potreb u pidgotovci vijs'kovyh fahivciv z vyshhoju osvitoju dlja Zbrojnyh Syl Ukrainy».

9. Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 10.09.2014 № 633 «Pro zatverdzhennja zmin do Instrukcii' pro porjadok rozrahunku potreb u pidgotovci vijs'kovyh fahivciv z vyshhoju osvitoju dlja Zbrojnyh Syl Ukrainy».

10. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 6 kvitnja 2011 roku № 406 «Pro Polozhennja pro Ministerstvo oborony Ukrainy ta Polozhennja pro General'nyj shtab Zbrojnyh Syl Ukrainy» (iz zminamy).

11. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.04.2015 № 266 «Pro zatverdzhennja pereliku galuzej znan' i special'nostej, za jakymy zdijsnjudet'sja pidgotovka zdobuvachiv vyshhoi' osvity» (iz zminamy).

Oficijnyj visnyk Ukrainy. 2015. 22 travnja. 194 s.

12. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 roku № 1556-VII «Pro vyshhu osvitu» (Vidomosti Verhovnoi' Rady, 2014, № 37-38, st.2004, iz zminamy).

13. Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 roku № 2232-XII «Pro vijs'kovyj obov'jazok i vijs'kovu sluzhbu» (Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy, 1992, № 27, st.385, iz zminamy).

к.воен.н. Думенко Н.П., Вербовенко А.П., Гутник А.В.

ОБОСНОВАНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПОТРЕБНОСТИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ В ОФИЦЕРСКОМ СОСТАВЕ НА СРЕДНЕСРОЧНУЮ ПЕРСПЕКТИВУ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ РЕАЛЬНЫХ И ПОСТОЯННЫХ УГРОЗ В СФЕРЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье проанализировано механизм расчёта потребностей в подготовке лиц офицерского состава Вооруженных Сил Украины. Раскрыты особенности порядка формирования государственного заказа оперативно-тактического и тактического уровней военного образования за отдельными специальностями и специализациями. Наведены расчёты потребностей в офицерском составе для Вооруженных Сил Украины на среднесрочную перспективу и рассмотрена проблема определения потребностей Вооруженных Сил Украины в офицерских кадрах с высшим образованием до 2023 года.

Определена зависимость развития Вооруженных Сил Украины от военно-политической обстановки, реальных и потенциальных угроз в сфере национальной обороны через призму численности посад лиц офицерского состава в ВСУ на среднесрочную перспективу. Проанализировано реальный опыт с вопросов организации определения потребностей в офицерском составе и подано практические рекомендации с усовершенствования методического аппарата расчёта потребностей в офицерском составе в условиях унификации организационно-штатной структуры ВСУ. Доведено актуальность расчёта потребностей в подготовке военных специалистов за каждой военно-учётной специализацией и обоснование процедуры прогноза количества подготовленных специалистов на год выпуска.

Показана зависимость увеличения штатной численности личного состава от показателей государственного заказа на подготовку военных специалистов. Исследовано особенности в подготовке лиц офицерского состава тактического уровня военного образования во время особенного периода. Выяснено проблему комплектования первичных офицерских посад через анализ количественных показателей государственного заказа на подготовку военных специалистов с 2003 по 2013 года.

Проведенное исследование свидетельствует о важности и актуальности подхода к процессу расчета потребностей в офицерском составе на среднесрочную перспективу в условиях реальных и потенциальных угроз в сфере национальной безопасности Украины. Статья сформулировала научную основу для дальнейшего анализа и руководства процессом определения потребностей в подготовке военных специалистов согласно к развитию Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: служба персоналу, офицерский состав, подготовка офицеров, государственный заказ, среднесрочная перспектива, списочная численность, перспективная штатная численность, расчет и определение потребности в подготовке военных специалистов Вооруженных Сил Украины.

Ph.D. Dumenko M.P., Verbovenko O.P., Hutnyk A.V.

JUSTIFICATION OF THE NEED IN OFFICERS IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE FOR THE MIDTERM CONSIDERING THE EXISTING AND POTENTIAL THREATS IN NATIONAL SECURITY

In the article we analyzed the mechanism of identifying the need in officers training in the Armed Forces of Ukraine as well as highlighted the features of forming the government order for operational-tactical and tactical level of military education in certain specialties and specializations. Presented the calculation of the need in officers for the Armed Forces of Ukraine for the midterm and examined the problem of identifying the need in university-educated officers for the Armed Forces of Ukraine till 2023.

We determined the dependency of the Armed Forces development on political situation and existing and potential threats in national security sphere through the amount of officers posts in the Armed Forces

of Ukraine for the medium term. We analyzed the existing experience on identifying the need in officers and provided the practical recommendations for improvement the methodological apparatus for calculating the need in officers in the conditions of unification of the organizational and staff structure in the Armed Forces of Ukraine. We also proved the relevance of calculating the need in military experts in certain military specialization and the validity of the procedure for forecasting the amount of trained experts in the year of graduation.

The dependence of the increase in staff strength on the government order for the training of military specialists was given. We also examined the features of officers training on the tactical level during the special period as well as clarified the problem of manning the primary officers posts through the analysis of quantitative indicators of the government order for military experts from 2003 to 2013.

The study demonstrates the importance and relevance of the approach to the process of calculating the requirements for the officer corps in the medium term in the face of real and potential threats in the field of the national security of Ukraine. The article formulated a scientific basis for further analysis and guidance on the process of determining the training needs of military specialists in accordance with the development of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: personnel service, officership, government order, identifying the need.

